

ВІКІПЕДІЯ У ВІЙНІ ЗА ІСТОРИЧНУ СВІДОМІСТЬ

Марія Іванівна ХАРДЕЛЬ,

ад'юнкт штатний науково-організаційного відділу
Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
<https://orcid.org/0000-0003-4577-781X>

WIKIPEDIA IN THE WAR FOR HISTORICAL CONSCIOUSNESS

The report is devoted to the use of the multilingual online encyclopedia Wikipedia by the Russian Federation as a tool for influencing the historical consciousness of its own population, the people of Ukraine and the world community. Wikipedia is an extremely influential means of mass communication, with very high webometric characteristics and a significant level of trust in the facts presented by most target audiences. This leads to the use of this resource by the Russian authorities as a tool in the information war against Ukraine, including the distortion of facts in articles on historical topics.

На фронтах інформаційної війни, що вирує паралельно з війною “гарячею”, одночасно із застосуванням агресорами жорсткої сили, ракетними ударами, окупацією територій, злочинами проти народу України — одним з основних фронтів вочевидь є боротьба за отримання контролю над свідомістю. Ця інформаційна агресія з боку росії триває не перше десятиріччя, ворог змінює підходи, прийоми й засоби, гнучко використовує всі зміни інформаційного ландшафту, що швидко трансформується. Колосальні ресурси, які кремлівська влада виділяє на ведення цієї війни, дають змогу залучати величезний обсяг сил і засобів, маючи на меті отримання контролю над суспільною свідомістю як свого населення, так і народу України, а також світової спільноти.

Різні інтернет-ресурси, які належать до звичайних (сайти, телебачення) або нестандартних (сервіси для завантаження відео, соціальні мережі) типів ЗМІ, активно застосовуються в ситуаціях інформаційної боротьби для того, щоб впливати на громадську думку, зокрема на такий її аспект, як історична думка. Для цього вони обирають, розподіляють інформацію та створюють стереотипи її сприймання, які адресуються до певних аудиторій, і які із часом стають переконаннями при постійному та довготривалому впливі [1].

Одним із найважливіших чинників стратегії російської федерації щодо досягнення поставленої мети є контроль за такою частиною суспільної свідомості, як історична свідомість. Усвідомлюючи важливість правильного оцінювання всіх складників сучасного історичного простору, у якому, власне, і ведеться інформаційна війна, агресор приділяє достатньо уваги аналізу ефективності тих чи інших засобів масової комунікації.

Для вироблення ефективної стратегії інформаційного протиборства маючи на меті отримання контролю над історичною свідомістю необхідно виробити чіткі відповіді на такі питання:

– які інтернет-ресурси є найбільш популярними та авторитетними джерелами історичної інформації для різних груп населення;

- які механізми та стратегії використовуються інтернет-ЗМІ для маніпуляції історичними фактами, інтерпретаціями та оцінками;
- які наслідки має вплив інтернет-ЗМІ на історичну свідомість для розвитку національної ідентичності, культурної пам'яті та громадянського суспільства.

Отже, поза увагою не міг залишитися такий важливий інтернет-ресурс як вільна багатомовна онлайн-енциклопедія Вікіпедія.

Сучасні інтернет-користувачі схильні довіряти інформації, що містять відповідні статті Вікіпедії, вважають таку інформацію істинною, достовірною та використовують її у якості аргументу в різноманітних дискусіях. Одночасно необхідно враховувати, що розподіл Вікіпедії на сегменти (зокрема, “українська Вікіпедія” та “російська Вікіпедія”) проводиться саме за мовною, а не державною ознакою — авторами й редакторами україномовних статей, крім громадян України, є також представники чисельних українських діаспор, а російськомовних статей — представники пострадянських держав [2].

Високу популярність Вікіпедії зумовлює декілька чинників. Насамперед це високі вебметричні характеристики ресурсу, тобто першочергова індексація статей Вікіпедії в пошукових системах мережі Інтернет. Також істотне значення мають вільний доступ до публікацій, зручність навігації та інтерфейсу, класифікація та категоризація розміщеної інформації [3].

Очевидно, що російська влада приділяє величезну увагу реалізації можливостей для отримання якщо не повного контролю, то хоча б опосередкованого впливу на наповнення статей Вікіпедії. Характерним є приклад інформаційних подій, що розгорнулися навколо статей російськомовного сегменту Вікіпедії: “Вторгнення росії в Україну” [4], “Російсько-українська війна” [5], та споріднених із ними статей. В авторській колонці О.Юнакова, одного з ключових учасників цих подій, автора відповідних описано перебіг цього унікального протистояння декількох ініціативних дописувачів Вікіпедії із колосальними можливостями системи російської владної системи, репресивні заходи, які були застосовані російською та білоруською владою проти цих людей, які йшли на значний ризик, намагаючись добитися того, щоби відповідні статті Вікіпедії мали хоча б наближений до правди зміст [6]. Цікавим фактом є те, що попередження про можливість застосування політичних репресій у росії та білорусі до редакторів Вікіпедії та заклик їх до максимальної анонімізації розміщено безпосередньо на сторінках обговорення зазначених статей. Перебіг та наслідки протистояння мотивованих індивідуумів із системою, що несподівано виявляється ефективним у ході ведення сучасної мережецентричної війни, може й повинен стати об'єктом детального вивчення з боку наукової спільноти, особливо тих учених, які присвятили себе дослідженню інформаційної війни в цілому та російсько-української війни зокрема.

Отже, роль і місце Вікіпедії в ході ведення інформаційної війни, що веде російська федерація проти України, маючи на меті в тому числі отримання контролю над історичною свідомістю власного населення, народу України та світової спільноти, має стати об'єктом всебічного наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Хардель Р. З., Виздрик В. С. Исторична свідомість як об'єкт інформаційного впливу в нових медіа під час протистояння Російської Федерації з Україною. *Вісник Львівського університету. Серія журналістика*. Львів, 2019. Вип. 45. С. 100–107.
2. Хардель Р. З. Историчний чинник у інформаційному протистоянні Російської Федерації з Україною наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття : дис. ... д-ра філософії в галузі історії : 032. Львів, 2022. 271 с.
3. Онисько Г., Шкодзінський О. Завдання вікі-ресурсу та інституційного репозитарію у формуванні науково-освітнього середовища вищого навчального закладу: *Вісник Львівського ун-ту. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол.* 2012. Вип. 7. С. 298.
4. Вторжение России на Украину (с 2022). Википедия. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/Вторжение_России_на_Украину_\(с_2022\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Вторжение_России_на_Украину_(с_2022)) (дата звернення: 21.11.2023).
5. Российско-украинская война. Википедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Российско-украинская_война (дата звернення: 21.11.2023).
6. Юнаков О. Як війну в Україні висвітлюють у російськомовній Вікіпедії. І що за це буває авторам. *Детектор Медіа*. URL: <https://detector.media/infospace/article/210436/2023-04-23-уак-виynu-v-ukraini-vysvitlyuyut-u-rosiyskomovniy-vikipedii-i-shcho-za-tse-buvaie-avtoram/> (дата звернення: 21.11.2023).